

מסג' והתעמלות בשבת (masaje y ejercicio)
סי' שכח' סמ"ב

א. עשית מסג' משום תענוג, ובדין עשית התעמלות (ejercicio) משום רפואה

- **משנה בשבת** (קמז. "סכין" עד אין יורדין").
- **רש"י** (שם).
- **גמ'** (קמז: "סכין וממששין" עד נקודותיים).
- מבואר (מהגמ' הנ"ל) שהא דהתירו סכין וממששין (מסג') ולא אסרו משום עובדין דחול, היינו דוקא כשאנו עושה כדרכו, אבל אם עושה כדרכו אסור, (ולקמן נראה בזממנו מה אסור ומה מותר).
- **רמב"ם** (שבת פכ"א הכ"ח, מתחילה עד "וכן אסור לעמוד").
- **מגיד משנה** (שם ד"ה ואין מתעמלין).
- מבואר שהתעמלות לפי רש"י היינו לשפשף בכח (ואינו קשור לדעתו עם ejercicio), ואסור משום עובדים דחול, ואילו לדעת הרמב"ם התעמלות היינו לדרוס על הגוף בכח עד שיגיע ויזיע או להלוך עד שיגיע ויזיע (וזה אפשר לדמות לעjercicio) ואסור משום רפואה (ולפי"ז רק אסור אם הוא אדם חולה ומתכוין להזיע לרפואה, או שמחזק מזגו ואסור אפי' לאדם ברי להמג"א שלמדנו בסל"ז ואילו לדעת הב"י מותר).
- **שו"ע** (סי' שכז' ס"ב), **ומשנ"ב** (שם ס"ק ז'), מבואר שפסק כרש"י.
- **טור וב"י** (על הסעיף שלנו, אין ללמוד הדין של כריסו של תינוק).
- **שו"ע משנ"ב ובביאור הלכה** (על הסעיף). מבואר שפסק כהרמב"ם.
- צ"ע אחרי שהשו"ע פסק כשיטת רש"י (בסי' שכז') שאפי' לשפשף בכח אסור משום עובדין דחול, למה פסק כאן כשיטת הרמב"ם שאוסר עד שדורס על הגוף בכח ודוקא כשעושה להזיע לרפואה?
- **תהילה לדוד** (אות ע' בא"ד "ואולי" עד הסוף).
- העולה עד כאן, **מסג'** בשבת אם עושה כדרכו ע"י שמן וכדומה אסור לכו"ע משום עובדין דחול, אבל אם אינו עושה כדרכו כגון בלי שמן וכדומה מותר⁶, ולענין **התעמלות** (ejercicio) לצורך רפואה במתכוין להזיע, נראה שבזמננו שלא שייך רפואה זו אין איסור משום רפואה, ועוד שבזמננו ההתעמלות אפי' בכונה להזיע הוא בגדר מאכל בריאים, ורק יש לדון לענין התעמלות (ejercicio) אם יש איסור משום עובדין דחול או ממצוא חפצך:

ב. אם יש איסור עשית התעמלות (ejercicio) בשבת משום עובדין דחול או ממצוא חפצך.

- **שו"ע** (סי' שא' ס"א), **ומשנ"ב** על הסעיף.

⁶ וכל זה כשאנו עושה לרפואה, אבל אם עושה לרפואה ושייך לזה סממנים (כגון desinflamante) אסור אפי"כ הוא בגדר חולה שאב"ס, והרוצה עיין לזה ארחות שבת (עמ' רצז' אות קס').

- שו"ע (סי' שא' ס"ב).
- משנ"ב (שם ס"ק ה' וס"ק ו').
- מבואר שאסור לרוץ משום ממצוא חפצך, ומותר לרוץ רק משום עונג, או כדי להגיע לראות דבר שמתענג בו, ויש לדון האם מי שמתעמל משום בריאות האם אסור משום ממצוא חפצך או עובדין דחול, או משום כשם שהתירו לתענוג.
- אור לציון (ח"ב פל"ו תשובה יב').
- חוט שני (ח"ד עמ' רכ"א ס"ק נב' אות ג').
- ארחות שבת (פ"כ אות קנט' והערה רכ"א, ואות קס"א ובהערה רכד').
- יש לשים לב שהא דאוסר האורחות שבת משום רפואה לאדם ברי שכונתו לחזק מזוג, הוא רק לאשכנזים שסוברים כשיטת המג"א שאוסר לאדם ברי התעסקות ברפואה בדברים שמחזקים מזוג, אבל לספרדים שמקילים כדעת הב"י שלברי מותר להתעסק כדי לחזק מזוג, א"כ אין לאסור לאדם ברי להתעסק בריצה אפי' שמתכוין לחזק מזוג, ורק נח' הפוסקים אם יש איסור משום ממצוא חפצך ועובדין דחול, שלדעת האור לציון מותר, ואילו לדעת האורחות שבת אסור, (ואם נהנה מההתעמלות, אפשר שלכו"ע מותר לרוץ).

**איסור הנחת בגד על המכה שיש בו דם משום צובע
סי' שכח' סמ"ח**

- דין זה נלמד בדינים של צובע, ולכן רק יש לראות מזה שו"ע ומשנ"ב.

**איסור הנחת פתילה בפי הטבעת משום הסרת נימים (arrancar pelos)
סי' שכח' סמ"ט**

- דין זה של הסרת נימים קשור בדינים של תולש, ולכן רק יש לראות שו"ע ומשנ"ב.

מסורת הש"ס
עק הוסיפות

ל) לטול מת. ט) עין
הוסיפה. פ) א"ה
א) וחספתה פקד וי
ד) ויחם ג מנהל כ"ג
ז) ויחם ג מנהל כ"ג
ח) לטול קנה. ו) עין
ט) חס' חוקין ג מנהל כ"ג
י) חס' חוקין ג מנהל כ"ג
יא) חס' חוקין ג מנהל כ"ג
יב) חס' חוקין ג מנהל כ"ג
יג) חס' חוקין ג מנהל כ"ג
יד) חס' חוקין ג מנהל כ"ג
טו) חס' חוקין ג מנהל כ"ג

הנהרות הב"ח

ה) ש"י ד"ה קמח"ג
ה) רבין שנתא: (ג) ד"ה מי
מנהל ובי מקור
שחרם וכן חסות
א) ד"ה מספיק ובי
ב) ויחם ג מנהל כ"ג
ג) חס' חוקין ג מנהל כ"ג
ד) חס' חוקין ג מנהל כ"ג
ה) חס' חוקין ג מנהל כ"ג
ו) חס' חוקין ג מנהל כ"ג
ז) חס' חוקין ג מנהל כ"ג
ח) חס' חוקין ג מנהל כ"ג
ט) חס' חוקין ג מנהל כ"ג
י) חס' חוקין ג מנהל כ"ג
יא) חס' חוקין ג מנהל כ"ג
יב) חס' חוקין ג מנהל כ"ג
יג) חס' חוקין ג מנהל כ"ג
יד) חס' חוקין ג מנהל כ"ג
טו) חס' חוקין ג מנהל כ"ג

גילוי הש"ס

ה) ש"י ד"ה קמח"ג
ה) רבין שנתא: ד"ה מי
מנהל ובי מקור
שחרם וכן חסות
א) ד"ה מספיק ובי
ב) ויחם ג מנהל כ"ג
ג) חס' חוקין ג מנהל כ"ג
ד) חס' חוקין ג מנהל כ"ג
ה) חס' חוקין ג מנהל כ"ג
ו) חס' חוקין ג מנהל כ"ג
ז) חס' חוקין ג מנהל כ"ג
ח) חס' חוקין ג מנהל כ"ג
ט) חס' חוקין ג מנהל כ"ג
י) חס' חוקין ג מנהל כ"ג
יא) חס' חוקין ג מנהל כ"ג
יב) חס' חוקין ג מנהל כ"ג
יג) חס' חוקין ג מנהל כ"ג
יד) חס' חוקין ג מנהל כ"ג
טו) חס' חוקין ג מנהל כ"ג

הנהרות הגב"א

א) נבאר ויצאין
ב) בוררין ש"ע חתפן.
ג) ש"י אפילו חתפן
ד) חס' חוקין ג מנהל כ"ג
ה) חס' חוקין ג מנהל כ"ג
ו) חס' חוקין ג מנהל כ"ג
ז) חס' חוקין ג מנהל כ"ג
ח) חס' חוקין ג מנהל כ"ג
ט) חס' חוקין ג מנהל כ"ג
י) חס' חוקין ג מנהל כ"ג
יא) חס' חוקין ג מנהל כ"ג
יב) חס' חוקין ג מנהל כ"ג
יג) חס' חוקין ג מנהל כ"ג
יד) חס' חוקין ג מנהל כ"ג
טו) חס' חוקין ג מנהל כ"ג

ליקוטי רש"י

ב) חס' חוקין ג מנהל כ"ג
ג) חס' חוקין ג מנהל כ"ג
ד) חס' חוקין ג מנהל כ"ג
ה) חס' חוקין ג מנהל כ"ג
ו) חס' חוקין ג מנהל כ"ג
ז) חס' חוקין ג מנהל כ"ג
ח) חס' חוקין ג מנהל כ"ג
ט) חס' חוקין ג מנהל כ"ג
י) חס' חוקין ג מנהל כ"ג
יא) חס' חוקין ג מנהל כ"ג
יב) חס' חוקין ג מנהל כ"ג
יג) חס' חוקין ג מנהל כ"ג
יד) חס' חוקין ג מנהל כ"ג
טו) חס' חוקין ג מנהל כ"ג

הנהרות וציונים

א) בראש פירוי אהא
ב) ש"י וביה כ"מ פ"י
ג) חס' חוקין ג מנהל כ"ג
ד) חס' חוקין ג מנהל כ"ג
ה) חס' חוקין ג מנהל כ"ג
ו) חס' חוקין ג מנהל כ"ג
ז) חס' חוקין ג מנהל כ"ג
ח) חס' חוקין ג מנהל כ"ג
ט) חס' חוקין ג מנהל כ"ג
י) חס' חוקין ג מנהל כ"ג
יא) חס' חוקין ג מנהל כ"ג
יב) חס' חוקין ג מנהל כ"ג
יג) חס' חוקין ג מנהל כ"ג
יד) חס' חוקין ג מנהל כ"ג
טו) חס' חוקין ג מנהל כ"ג

חבית פרק שנים ועשרים שבת

קמו.

עין משפט
נר מצוה

ב) א"י פ"י העלמות
ג) חס' חוקין ג מנהל כ"ג
ד) חס' חוקין ג מנהל כ"ג
ה) חס' חוקין ג מנהל כ"ג
ו) חס' חוקין ג מנהל כ"ג
ז) חס' חוקין ג מנהל כ"ג
ח) חס' חוקין ג מנהל כ"ג
ט) חס' חוקין ג מנהל כ"ג
י) חס' חוקין ג מנהל כ"ג
יא) חס' חוקין ג מנהל כ"ג
יב) חס' חוקין ג מנהל כ"ג
יג) חס' חוקין ג מנהל כ"ג
יד) חס' חוקין ג מנהל כ"ג
טו) חס' חוקין ג מנהל כ"ג

רבינו הגאון

אמר רב הונא המנער
טליתו בשבת חייב
הטאת. פ"י המנער
וכרכיב המנער כעפר
זכרונותן חתם המנער
אחת לשלשים. אם יש
אבק בגדי חשוד
ומקפיד עליו או אם יש
עליו רבד טיפוף אוסר רב
הונא למנעו אבל אם הוא
לרובן דהוה נפצי גלימיהו
ולא קפיד עליהו שרי וכן
הלכה. והוה שראת ליה עד
ורבין דפומביתא
במלבושין דלא קפיד
עליהו הוה נפצי. (אבאחא)
(ב) חס' חוקין ג מנהל כ"ג
ג) חס' חוקין ג מנהל כ"ג
ד) חס' חוקין ג מנהל כ"ג
ה) חס' חוקין ג מנהל כ"ג
ו) חס' חוקין ג מנהל כ"ג
ז) חס' חוקין ג מנהל כ"ג
ח) חס' חוקין ג מנהל כ"ג
ט) חס' חוקין ג מנהל כ"ג
י) חס' חוקין ג מנהל כ"ג
יא) חס' חוקין ג מנהל כ"ג
יב) חס' חוקין ג מנהל כ"ג
יג) חס' חוקין ג מנהל כ"ג
יד) חס' חוקין ג מנהל כ"ג
טו) חס' חוקין ג מנהל כ"ג

המנער טליתו. מן העפר: חייב הטאת. אלא באוכמו. שהאבק מתקלקל מראיתו וקפיד עליה: והוא דקפיד ועיניהו. לנכנסו עד שיערס: קמהלי (ה) שבתא. וגלימי חוממי הוא: לא קפדין. לא איכפת לן אס יש עליה אבק הלך לאו לישן הוא: כומתאי. כונעני: הוה קא מחבם. לטון

המנער טליתו בשבת חייב הטאת ולא אמרן אלא בהדתי אבל בעתיקי לית לן בה ולא אמרן אלא באוכמו אבל בחזורי וסומקי לית לן בה והוה דקפיד עלייהו עולא איקלע לפומבדיתא הוא רבנן דקא מנפצי גלימיהו אמר קמחללין רבנן שבתא אמר להו רב יהודה נפוצי ליה באפיה אנן לא קפדין מידי אביי הוה קאי קמיה דרב יוסף א"ל הב לי כומתאי [הוא דארכא] מלא עליה הוה קמחם למיתבה ליה א"ל נפוצי שדיי. אנן לא קפדין מידי אמר רב יצחק בר יוסף א"ר יוחנן - הוצא בטלית מקופלת מונחת לו על כתיפו בשבת חייב הטאת תנ"ה. סוחריה כמות הוצאים במליתות מקופלות ומונחות על כתיפו בשבת חייבין הטאת ולא סוחריה כמות כלבד אמרו אלא כל אדם אלא שדרכו של מוכרין לצאת כך והוננו הוצא ולא חנוני כלבד אמרו אלא כל אדם אלא שדרכו של חנוני לצאת כך. והרמב"ם יוצאין בסודרין ויש שעל כתיפן ולא רמזין כלבד אמרו אלא כל אדם אלא שדרכו של רמזין לצאת בכך א"ר יהודה מעשה בהורקנום בנו של רבי אליעזר בן הורקנום שירצא בסודר שעל כתיפו בשבת אלא שנימא כרוכה לו באצבעו וכשבא הדבר לפני הכמים אמרו אפילו אין נימא כרוכה לו באצבעו ודרש רב נחמן בר רב הסדא מושמיה דרב עשרה הלכה א"ר שאין נימא כרוכה לו באצבעו עולא איקלע קבי אסר רב הניו בעו מיניה מהו לעשות מוכר בשבת אמר להו הכי אמר רבי אלעי אסור לעשות מוכר בשבת מאי מוכר אמר ר' יורא כיסי בבלייתא ר' ירמיה הוה יתיב קמיה דר' יורא א"ל הכי מאי א"ל אסור והכי מאי א"ל אסור אמר רב פפא א"ר נקוט חס' כללא ביך כל אדעתא דלכנופיהו אסור כל דלהנאות שרי כי הא דרב שישא כריה דרב אדיי מתנאה בסדינו הוה כי אתא רב דימי אמר פעם אחת יצא רבי לשרה והוה שני צידי טליתו מונחין על כתיפו אמר לפניו יהושע בן ירוח בן חמוי של רבי מאיר בוז לא חייב ר' מאיר הטאת

אמר רב הונא המנער טליתו בשבת חייב הטאת. פ"י המנער וכרכיב המנער כעפר זכרונותן חתם המנער אחת לשלשים. אם יש אבק בגדי חשוד ומקפיד עליו או אם יש עליו רבד טיפוף אוסר רב הונא למנעו אבל אם הוא לרובן דהוה נפצי גלימיהו ולא קפיד עליהו שרי וכן הלכה. והוה שראת ליה עד ורבין דפומביתא במלבושין דלא קפיד עליהו הוה נפצי. (אבאחא) (ב) חס' חוקין ג מנהל כ"ג ג) חס' חוקין ג מנהל כ"ג ד) חס' חוקין ג מנהל כ"ג ה) חס' חוקין ג מנהל כ"ג ו) חס' חוקין ג מנהל כ"ג ז) חס' חוקין ג מנהל כ"ג ח) חס' חוקין ג מנהל כ"ג ט) חס' חוקין ג מנהל כ"ג י) חס' חוקין ג מנהל כ"ג יא) חס' חוקין ג מנהל כ"ג יב) חס' חוקין ג מנהל כ"ג יג) חס' חוקין ג מנהל כ"ג יד) חס' חוקין ג מנהל כ"ג טו) חס' חוקין ג מנהל כ"ג

א) מי מערה חמין. (ד) שהוטמו צלור לזי כמתי טרילי (ה) מ. למתלה כדלמר צפרק כירה (ו) מ. ושהו לון חמי טרילי וצפרק שמונה טרלי. (ז) קט. ושהו: (ח) חס' חוקין ג מנהל כ"ג

ד"עבד אין.

אמי מערה קאי ולא תנא ממתני מוכר טרילי אלא למידק אף מי מערה חמין: דמתנא

אמר רב הונא המנער טליתו בשבת חייב הטאת. פ"י המנער וכרכיב המנער כעפר זכרונותן חתם המנער אחת לשלשים. אם יש אבק בגדי חשוד ומקפיד עליו או אם יש עליו רבד טיפוף אוסר רב הונא למנעו אבל אם הוא לרובן דהוה נפצי גלימיהו ולא קפיד עליהו שרי וכן הלכה. והוה שראת ליה עד ורבין דפומביתא במלבושין דלא קפיד עליהו הוה נפצי. (אבאחא) (ב) חס' חוקין ג מנהל כ"ג ג) חס' חוקין ג מנהל כ"ג ד) חס' חוקין ג מנהל כ"ג ה) חס' חוקין ג מנהל כ"ג ו) חס' חוקין ג מנהל כ"ג ז) חס' חוקין ג מנהל כ"ג ח) חס' חוקין ג מנהל כ"ג ט) חס' חוקין ג מנהל כ"ג י) חס' חוקין ג מנהל כ"ג יא) חס' חוקין ג מנהל כ"ג יב) חס' חוקין ג מנהל כ"ג יג) חס' חוקין ג מנהל כ"ג יד) חס' חוקין ג מנהל כ"ג טו) חס' חוקין ג מנהל כ"ג

אמר רב הונא המנער טליתו בשבת חייב הטאת. פ"י המנער וכרכיב המנער כעפר זכרונותן חתם המנער אחת לשלשים. אם יש אבק בגדי חשוד ומקפיד עליו או אם יש עליו רבד טיפוף אוסר רב הונא למנעו אבל אם הוא לרובן דהוה נפצי גלימיהו ולא קפיד עליהו שרי וכן הלכה. והוה שראת ליה עד ורבין דפומביתא במלבושין דלא קפיד עליהו הוה נפצי. (אבאחא) (ב) חס' חוקין ג מנהל כ"ג ג) חס' חוקין ג מנהל כ"ג ד) חס' חוקין ג מנהל כ"ג ה) חס' חוקין ג מנהל כ"ג ו) חס' חוקין ג מנהל כ"ג ז) חס' חוקין ג מנהל כ"ג ח) חס' חוקין ג מנהל כ"ג ט) חס' חוקין ג מנהל כ"ג י) חס' חוקין ג מנהל כ"ג יא) חס' חוקין ג מנהל כ"ג יב) חס' חוקין ג מנהל כ"ג יג) חס' חוקין ג מנהל כ"ג יד) חס' חוקין ג מנהל כ"ג טו) חס' חוקין ג מנהל כ"ג

אמר רב הונא המנער טליתו בשבת חייב הטאת. פ"י המנער וכרכיב המנער כעפר זכרונותן חתם המנער אחת לשלשים. אם יש אבק בגדי חשוד ומקפיד עליו או אם יש עליו רבד טיפוף אוסר רב הונא למנעו אבל אם הוא לרובן דהוה נפצי גלימיהו ולא קפיד עליהו שרי וכן הלכה. והוה שראת ליה עד ורבין דפומביתא במלבושין דלא קפיד עליהו הוה נפצי. (אבאחא) (ב) חס' חוקין ג מנהל כ"ג ג) חס' חוקין ג מנהל כ"ג ד) חס' חוקין ג מנהל כ"ג ה) חס' חוקין ג מנהל כ"ג ו) חס' חוקין ג מנהל כ"ג ז) חס' חוקין ג מנהל כ"ג ח) חס' חוקין ג מנהל כ"ג ט) חס' חוקין ג מנהל כ"ג י) חס' חוקין ג מנהל כ"ג יא) חס' חוקין ג מנהל כ"ג יב) חס' חוקין ג מנהל כ"ג יג) חס' חוקין ג מנהל כ"ג יד) חס' חוקין ג מנהל כ"ג טו) חס' חוקין ג מנהל כ"ג

א) חס' חוקין ג מנהל כ"ג
ב) חס' חוקין ג מנהל כ"ג
ג) חס' חוקין ג מנהל כ"ג
ד) חס' חוקין ג מנהל כ"ג
ה) חס' חוקין ג מנהל כ"ג
ו) חס' חוקין ג מנהל כ"ג
ז) חס' חוקין ג מנהל כ"ג
ח) חס' חוקין ג מנהל כ"ג
ט) חס' חוקין ג מנהל כ"ג
י) חס' חוקין ג מנהל כ"ג
יא) חס' חוקין ג מנהל כ"ג
יב) חס' חוקין ג מנהל כ"ג
יג) חס' חוקין ג מנהל כ"ג
יד) חס' חוקין ג מנהל כ"ג
טו) חס' חוקין ג מנהל כ"ג

א) חס' חוקין ג מנהל כ"ג
ב) חס' חוקין ג מנהל כ"ג
ג) חס' חוקין ג מנהל כ"ג
ד) חס' חוקין ג מנהל כ"ג
ה) חס' חוקין ג מנהל כ"ג
ו) חס' חוקין ג מנהל כ"ג
ז) חס' חוקין ג מנהל כ"ג
ח) חס' חוקין ג מנהל כ"ג
ט) חס' חוקין ג מנהל כ"ג
י) חס' חוקין ג מנהל כ"ג
יא) חס' חוקין ג מנהל כ"ג
יב) חס' חוקין ג מנהל כ"ג
יג) חס' חוקין ג מנהל כ"ג
יד) חס' חוקין ג מנהל כ"ג
טו) חס' חוקין ג מנהל כ"ג

יא. יִמְרָחֵץ (יא) שִׁטְמוּ נִקְבּוּ מֵעֶרֶב שֶׁבֶת, לְמוֹצָאֵי שֶׁבֶת ^ט (זב) רוּחֵץ בּוֹ מִיָּד. אֲבָל אִם לֹא סִתְמוּ נִקְבּוּ, אִף עַל פִּי (ג) שִׁמְאָלְיוֹ הוּחֵם בְּשֶׁבֶת, צְרִיף לְהַמְתִּין לְעֶרֶב בְּכַדִּי שִׁיעֵשׂוּ, לְפִי שֶׁאֲסוּר לַעֲשׂוֹת כּוֹן גְּזֵרָה (ד) שִׁמְאָל יַחְתֵּה בְּגֻחְלִים : יב. הָאֲסוּר לְפָנֵס לְמִרְחֵץ (ד) אֶפְלוֹ לְהִזְעֵי. (ו) אֲמָרִים דְּאֶפְלוֹ לְעֶבֶר בְּמִרְחֵץ (ז) בְּמָקוֹם שֶׁיְכוּל לְהִזְעֵי אֲסוּר (זש"י וטו): יג. "עִיר שִׁישְׂרָאֵל וְאֵינָם יְהוּדִים דְּרִים בָּהּ וְיֵשׁ בָּהּ מִרְחֵץ רוּחֵצֶת (ז) בְּשֶׁבֶת, (ח) אִם רַב אֵינָם יְהוּדִים מִתֵּר לְרַחֵץ בָּהּ בְּמוֹצָאֵי שֶׁבֶת מִיָּד, וְאִם רַב יִשְׂרָאֵל (ז) אוֹ אֶפְלוֹ מְחַצֵּה עַל מְחַצֵּה, אֲסוּר לְמוֹצָאֵי שֶׁבֶת (ט) עַד כְּדֵי שִׁיּוּחַם :

ר שבת מ בריקא.
ש הרין שם ת שם
במקרא. א משנה
במסכת מלשיון פרק ב
וכתב קמא רמב"ם
פרקי ו רשנו נראה דעת
הרין כמו שכתב
הרין.

שכו דיני סיכה בשבת. ובו ד' סעיפים:

א. "הַחוּשֵׁשׁ בְּמִתְנִיו לֹא יִסּוֹף (א) שְׂמֵן וְחֹמֶץ, אֲבָל סֶף הוּא (ב) שְׂמֵן לְבָדוֹ, אֲבָל לֹא בְּשֵׂמֶן וְרֹד, מִשּׁוּם (ג) דְּמוּכְחָא מְלֵתָא ^ה דְּלִרְפוּאָה קָא עֲבִיד. בְּיָאָם הוּא מְקוּם שְׂמִצּוּי בּוֹ שְׂמֵן וְרֹד וְרֹדֵךְ בְּנֵי אָדָם לְסוּכּוֹ אֶפְלוֹ בְּלֹא רְפוּאָה מִתֵּר. הִגָּה וּבְמָקוֹם שֶׁאֵין נוֹהֲגִין לְסוּף בְּשֵׂמֶן כִּי אִם לְרְפוּאָה, (ד) בְּכָל יִשְׂמֵן אֲסוּר (בית יוסף): • ב. (ה) יִסְכִּין וּמְשַׁמְשִׁין לְהִנָּאָתוֹ (ו) עַל יְדֵי שְׁנוּי, דְּהִינוּ שְׂסוֹף וּמְשַׁמְשִׁים בְּיַחַד, וְלֹא יִמְשַׁמְשִׁים (ז) בְּכַח אֶלָּא בְּרַפְּיּוֹן יָדַים: ג. (ח) "אֵין מְגַרְדִּין (ט) בְּכָלִי (י) הַעֲשׂוּי

א שכת קיא משנה.
ב שם מימרא דרב וכן
פסקו הרין ורא"ש
ורמב"ם בפרק כא.
ג שם במשנה. ד שם
בברייתא וכרמפוש לה
ו' יותנן וכן פסקו
הפוסקים. ה שם
בברייתא כר' שמעון כן
גמליאל וכן פסקו
הפוסקים.

באר היטב

א. דְּלִרְפוּאָה. וְכָל מִלֵּי דְלִרְפוּאָה אֲסוּר מִשּׁוּם גְּזֵרַת שְׁחִיקַת סַמָּנִים, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב סִימָן שְׂכַח: ג. שְׂמֵן אֲסוּר. וּמִשּׁוּם הֵכִי כָּתוּב בְּשִׁלְטֵי אֲבוּרִים דְּאֲסוּר לְסוּף הָרֹאשׁ שִׁישׁ בּוֹ חֻטְיִין: ג. הַעֲשׂוּי. וְאֲמָרִין בְּמָקָרָא דָּאָם הִיָּה לוֹ מְגֻרְתָּהּ מִיַּחַד לְשֶׁבֶת שְׂרִי. וּמִזֵּה נִהְיָו הַבְּתוּלוֹת לְהִיּוֹת לָהֶם כְּלֵי מִשְׁעֵר חֲזִיר מִיַּחַד לְשֶׁבֶת. עֵינֵי סוּף סִימָן שֶׁנִּי

אסור, עין שם שהאר"י, ועין בתשובת גנת ורדים חלק ארבע חיים בלל ג' סימן יד שצדור גם כן להתיר וכתב דאין למחות ביד העושים כן. עין שם: ט. רוחץ. שהרי לא נתחמם בשבת. וכתב חרף שמתחממין מתחתיהן ועל הנקבים יש סתימה קצרות ברזל או אבן, ונהגין התר לפתוחו, אגדה, מגן אברהם, עין שם:

משנה ברורה

הרגילין לרחץ במרחץ זה ^כ בעת הזו של מוצאי שבת, דמסתמא אדעתן מחמם את המרחץ: (זא) או אפלו מחצה וכו'. דאפלו המקלצין לעיל בסימן שכה סעיף ז לענין ספק אם נעשה המקלכה בשביל ישראל או בשביל אינו יהודי, ^כ ה"כא אסור, דכיון דהם מחצה על מחצה, בשביל שניהם נעשה: (זא) עד כדי שיוחם. רוצה לומר, כדי ^כ שיוחמו חמין:

למשקין, מתר לכתלה. ועין בספר תפארת ישראל שכתב דבכרית שלנו שהיא רבה לכלי עלמא אסור משום ממחק, וכעין מה דאיתא לענין שעוה בסימן שיד סעיף יא, עין שם, וכן מצאתי בספר דברי מנחם בשם המעשה רוקח בפרק כב מהלכות שבת דין יג, דהוא ממרח וממחק והוא אב מלאכה ופסיק רישא כו', והוא פשוט, ויש להזהיר העם על זה מאד, עד כאן לשונו. ולבד כל זה, משמע ברש"י דף נ ע"ב דברית משיר השערי, וכן כתב הר"ן, וכן הוא מנהג כל ישראל להחמיר בזה: **יא (א)** שִׁטְמוּ נִקְבּוּ. איתן נקבים שהמרחץ מתחמם על ידיהן, שהאור נסקת מבחוץ מתחתיו. ואותן בתי חרף ^ט שמתחממין אותן מתחתיהן, ועל הנקבים יש קצרות ברזל או סתימת אבן, ^כ ונהגין בו התר לפתוח בשבת: (זב) רוּחֵץ בּוֹ מִיָּד. שהרי לא נתחמם בשבת. ואם ספק אם היה פקוק נקביו, עין לעיל בסימן שכה סעיף ז: **(ג)** שִׁמְאָלְיוֹ הוּחֵם בְּשֶׁבֶת. על ידי שתנו בו עצים בערב שבת ^כ מבעוד יום: **(ד)** שִׁמְאָל יַחְתֵּה בְּגֻחְלִים. וכיון שאסור חז"ל לעשות כן, לפיכך צריך להמתין למוצאי שבת בכדי שיעשו, כדי שלא יעשה כן בפעם אחרת, שלא יסתם נקביו ויבא לידי חתוי לתוספת שבת: **יב (א)** אֶפְלוֹ לְהִזְעֵי. מפני ^כ עוברי עברה, שהיו רוחצין בחמין שהוחמו מבעוד יום ואמרו מזיעין אגחנו, לפיכך אסור גם הוצעה. ואם אינו מתפונן להזיע מתר לדעה זו, ^כ אפלו אם המרחץ קטן דנפיש הבלה שבודאי יזיע: **(ז)** בְּמָקוֹם שֶׁיְכוּל לְהִזְעֵי. היינו, ^כ שהמרחץ קטן דנפיש הבלה ומזיע, אסור אף על פי שאינו מכון לכף. ולדעה זו, העולין מבית הטבילה ולזבשין בגדיהן במרחץ בשבת צריכין לזהר שלא לשהות הרבה, כדי שלא יבאו לידי זעה, ובלילה שהמרחץ חם מאד אי אפשר לזהר בזה. ולענין טבילת נשים, צריך לומר שסמכו בעת הצורך על דעה ראשונה:

שכו א (א) שְׂמֵן וְחֹמֶץ. הטעם, דאין דרוך לרוך בשפתיהן יחד אלא לרפואה, וכל מלי דהוא לרפואה אסור וכו'. גזרה משום שחיקת סממנים דאסור מן התורה משום טוחן, כמו שכתוב בסימן שכה. ^א ודע, דבגרוסתנו במשנה וכן ברבנו חננאל ור"ף ורמב"ם איתא יין וחמץ, והינו אפלו באחד מהן: **(ב)** שְׂמֵן לְבָדוֹ. דגם דרוך הבריאים לרוך אותו ולא מנכר שהוא לרפואה, וכן על גבי מכה מתר לרוך בשמן מטעם זה, וכדלקמן בסימן שכה סעיף כב: **(ג)** דְּמוּכְחָא מְלֵתָא. שדמיו ^ב יקרין ואין אדם סף אותו אלא לרפואה, וכל מלי דרפואה אסור, וכנ"ל. ואפלו על ידי אינו יהודי אסור אם מתחזק והולך בבריאה, וכדלקמן בסימן שכה [פרי מגדים]: **(ד)** בְּכָל יִשְׂמֵן אֲסוּר. ומשום ה"כ ^א אסור לרוך בשמן במדינותינו הראש שיש בו חטטין, ^א וכן אם יש לו נפח בכל מקום שהוא אסור לרוך בשמן במדינותינו. ובחלב ושמן אסור בכל מקום, משום דנתקף ונמס והוי נולד, וכדלעיל בסימן שכו סעיף י בהג"ה: **ב (ה)** סִכִּין וּמְשַׁמְשִׁין. היינו, ^א שסכין בשמן וממשמשיין ביד על כל הגוף להנאה: **(ו)** עַל יְדֵי שְׁנוּי. מכפי הרגיל לעשות בחל, שאין דרכו אז לרוך ולמשמש ביחד: • **(ז)** בְּכַח. דהוא ^א עבדין דחל. ועין לקמן בסימן שכה סעיף מב במה שכתבנו שם בבאור הלכה (אות טו), דלהרמב"ם מתר כל שאינו מכון להביא עצמו על ידי זה לידי זעה: • **ג (ח)** אֵין מְגַרְדִּין וְכוּ'. דהוא ^א כעבדין דחל: **(ט)** בְּכָלִי. אבל יכול לגרד בדידי על הפשר, אף שיזוהר שלא יעשה חבורה: **(י)** הַעֲשׂוּי לְכָף. אָמְרִין בְּמָקָרָא, ^א דאם היה לו כלי המיוחד לשבת ^ט שרי. וכתב המגן אברהם, דמזה נהגו הבתולות להיות להם כלי משער חזיר המיוחד לשבת, דתו לא מחזי כעבדין דחל. ועין

יב (א) שִׁטְמוּ נִקְבּוּ. איתן נקבים שהמרחץ מתחמם על ידיהן, שהאור נסקת מבחוץ מתחתיו. ואותן בתי חרף ^ט שמתחממין אותן מתחתיהן, ועל הנקבים יש קצרות ברזל או סתימת אבן, ^כ ונהגין בו התר לפתוח בשבת: **(זב)** רוּחֵץ בּוֹ מִיָּד. שהרי לא נתחמם בשבת. ואם ספק אם היה פקוק נקביו, עין לעיל בסימן שכה סעיף ז: **(ג)** שִׁמְאָלְיוֹ הוּחֵם בְּשֶׁבֶת. על ידי שתנו בו עצים בערב שבת ^כ מבעוד יום: **(ד)** שִׁמְאָל יַחְתֵּה בְּגֻחְלִים. וכיון שאסור חז"ל לעשות כן, לפיכך צריך להמתין למוצאי שבת בכדי שיעשו, כדי שלא יעשה כן בפעם אחרת, שלא יסתם נקביו ויבא לידי חתוי לתוספת שבת: **יב (א)** אֶפְלוֹ לְהִזְעֵי. מפני ^כ עוברי עברה, שהיו רוחצין בחמין שהוחמו מבעוד יום ואמרו מזיעין אגחנו, לפיכך אסור גם הוצעה. ואם אינו מתפונן להזיע מתר לדעה זו, ^כ אפלו אם המרחץ קטן דנפיש הבלה שבודאי יזיע: **(ז)** בְּמָקוֹם שֶׁיְכוּל לְהִזְעֵי. היינו, ^כ שהמרחץ קטן דנפיש הבלה ומזיע, אסור אף על פי שאינו מכון לכף. ולדעה זו, העולין מבית הטבילה ולזבשין בגדיהן במרחץ בשבת צריכין לזהר שלא לשהות הרבה, כדי שלא יבאו לידי זעה, ובלילה שהמרחץ חם מאד אי אפשר לזהר בזה. ולענין טבילת נשים, צריך לומר שסמכו בעת הצורך על דעה ראשונה: **יג (א)** בְּשֶׁבֶת. נראה דלרבותא נקט, דאף שבשבת גופא מסתמא רוחצין בו אינם יהודים, כיון שבמוצאי שבת רוחצין בו רב ישראל, כי חממהו בסוף יום השבת אדעתא דישאל מחממי: **(זא)** אִם רַב אֵינָם יְהוּדִים וְכוּ'. אין תלוי ברב דיורי העיר, ^כ אלא באנשים

שער היצוין

שחממהו מששקה, וש תלוות להקל לפי דעת המקלצין הנ"ל, ובית יוסף השמיט זה, דהוא פוסק בדעת המחמירין למעלה: כח. משנה שם, ומשמע דלא בעינן שיוחם המרחץ בשלמות: **שכו א א.** אליה רבה: ב. רש"י: ג. אחרונים: ד. אליה רבה: ז. רש"י: ו. תוספות יום טוב: ז. רש"י: ח. והובא במגן אברהם ועלת שבת: ט. הינו, להתחבך בה. ובאליה רבה רצה לפרש פרוש אחר ולדחות דברי המגן אברהם ועלת שבת, אבל ברבנו חננאל שלפניו איתא בהדיא דהינו להתחבך בה:

יא יט. שיש שני חדרים זה על זה ויש נקבים בתקנה התחתונה, כדי שבשניסוקו המנור למטה ויתחמם החדר התחתון יכנס החם החד הנקבים לחד העליון, ונהגין בו התר, שאינו יזמה למרחץ, ששם ויהם המים וכל אשר במרחץ מן האש הנסוק מתחתיו, מה שאין כן הכא שרק חם בעלמא נכנס מן החדר ההוא, ודמי למי שפותח חדר החם לחדר צונן: כ. מגן אברהם בשם אגדה: כא. הר"ן: **יב כב.** מקרא: כג. בית יוסף: כד. טור: **יג כה.** פשוט: כו. כן נראה פשוט דמלי לפי העת: כז. ש"י, ואם יש שם שר שיש לו עבדים הרבה ואפשר

דאף דנימא דלרפואה אסור אזל להפיג השכרות כיון דאין בזה משום רפואה א"כ להוי כמנטעי צל"ו דאף דלרפואה אסור משום ריח הפה מותר עמ"ש ס"ק ס"א. גם דברי הא"ר לא זכיתי להצין שע"פ דברי הט"ז וטעמו דחה לדברי המיו"ט שכתב דצמקום שאין דרך לסוך שמן אלא לרפואה כמ"ש רמ"א ז"ל צסי' שכ"ז ה"ג אסור. וכתב עליו הא"ר דהכי שאני כדאמרן ע"כ והיינו דדוקא לרפואה אסור אזל הפגת השכרות אין בו משום רפואה ואח"כ העתיק דברי הט"ז באפר כחוש. ולטעם המ"א שדברים אלו אין עושים אותם צממנים כמ"ש צס"ק שלפ"ו. א"כ אותם שנוהגים באפר כחוש שם אפילו לסוך שמן ומלח אסור כיון דשם עושים דבר זה צממנים. ואפשר לומר דהפגת השכרות דמי לאפיקטוזין דצל"ט דרפואה ממש אינה אלא דדמי לרפואה ולכן צס"ק אסור עמ"ש צס"ק ס"ת. וה"ג שמן ומלח דמי ליד ואפר כחוש דמי לצס"ק.

ע * כדי שייגע ויזיע. זה פי' הרמב"ם ז"ל צהא דאמרין דף קמ"ז ע"א אזל לא מתעמלין וכל"ד כיון דהטובהש"ע פסקו צסי' שכ"ז ס"ב דשפשיף צכח אפילו לצריא אפילו לתענוג אסור כדעת רש"י ז"ל וא"כ איך כתבו צכחן דברי הרמב"ם ז"ל דמשמע דוקא משום רפואה כדי שיזיע אסור. אזל לצריא מותר. ולכאורה דעת הטוש"ע דהא דאסור לדעת רש"י ז"ל שפשיף צכח אפילו לצריא לתענוג היינו דוקא צסך. והא דאסור לדעת רמב"ם ז"ל משום רפואה היינו אפילו אינו סך ופסקו כחומרת שניהם דצסי' שכ"ז דמיירי צסך אסור משום דעת רש"י ז"ל אפילו לצריא ולתענוג. וכאן צלא סך אסור משום דעת רמב"ם ז"ל משום רפואה. אזל דעת הא"ר סימן שכ"ז סק"ג דאף לדעת רש"י ז"ל אסור אף צלא סך וכ"מ להדיא מדברי הש"ג שהביא המ"א צס"ק מ"ו א"כ דברי הטור ושו"ע ז"ע. ואולי אפשר לומר כיון דהא דלא ישפשיף צכח לדעת רש"י ז"ל הוא משום עובדין דחול עמה"ש. וא"כ צמנטער דמותר עובדא דחול כמ"ש הצ"י עמ"א ס"ק מ"ח (וע"ל ס"ק ע"ב) הי' מותר לדעת רש"י ז"ל. אלא דלדעת רמב"ם ז"ל אסור משום רפואה ופסקו כחומרת שניהם צין צצריא צין צמנטער אסור. או אפשר דגם רש"י והרמב"ם ז"ל לא פליגא.

עא בריסו של תינוק וכו'. לשון הרמב"ם ז"ל פכ"א הל"א שמה יצוא להשקותו סמנים המשלשלין. וכ"כ הטור. ומצואר דצתינוק גזרו משום ש"ס. ולמ"ש הרמ"א ז"ל צסי"ז דסתם לרכי קטן כחולה שאין צ"ס דמי. ולמה שנת' צס"ק כ"א דדעת הרמב"ם ז"ל וסייעתו כחולה שאצ"ס לא גזרו משום ש"ס וצס"ק ס"ו נת' שכ"ד הט"ז והמ"א והא"ר. א"כ יקשה איך גזרו צתינוק משום ש"ס. ואי נימא דקטן כס"א דמי עמ"ש ס"ק כ"ה וס"ק נ"ט. א"כ כמעט לכל הפוסקי' אין בו משום ש"ס. כיון דצס"א מותר שבות ע"י ישראל שלא צשינוי (זולת לדעת הצ"י לדעת הרמב"ם ז"ל). וע"כ הוא הדבר אשר דברתי צסי' ש"ח ס"ק מ"ו. וצסי' זה ס"ק כ"ד דהא דסתם לרכי קטן כחולה שאצ"ס היינו דוקא לרכי אכילתו. אזל לא שאר לרכי ודינו כגדול לענין חולי.

והנה ד"ז כתב המ"מ דלדעת הרמב"ם ז"ל הוא פי' אסובי ינוקא צצדף קכ"ג ע"א ופסק רבינו כמאן דאוסר. וא"כ הוא יש לתמוה למה לא פסק כרצ ששת דשרי וצ"ע ע"כ. והיינו דהלכה כרצ ששת באיסורא כמ"ש הרא"ש ז"ל. ובאמת צשני פרושים אחרים שפירשו הא דאסובי ינוקא פסקו הטור והשו"ע צססי' ש"ל כר"ש להחירא וכאן פסקו לאיסורא אזל לכאורה א"א כלל לומר דהרמב"ם ז"ל הוציא דינו דהכא מהא דאסובי ינוקא דהא התם אמר ר"ג מנא אמינא לה דתנן אין עושין אפיקטוזין צשבת ע"כ. וע"כ דס"ל דאפיקטוזין אף ציד אסור משום ש"ס. אזל לדין דאפיקטוזין ציד מותר דלא גזרינן שמה יעשה צסס. א"כ אסובי ינוקא למה אסור ציד שמה יצוא להשקותו סס. הא אסובי ינוקא קיל מאפיקטוזין דהכי אורחא כדאמרין התם. והרמב"ם ז"ל כתבם סמוכים וע"כ ממ"א הוציאו.

(סעיף מג) עב איך עושין בסמנים. עמ"ש ס"ק כ"ג דמצואר כאן צצ"י פי' הדברים שאין דרך לעשות לו רפואה צסס וכמ"ש הט"ז ס"ק כ"ח. וז"ל הצ"י פירשו שמהאחר שאין עושין צסמנים ליכא למיסר משום ש"ס וכ"ת אפ"ה ליתסר משום דאיכא טורח והוי כעובדין דחול לכך כתב ויש לו נער מהם כלומר וצמקום נערא לא גזר רצנן כיון דליכא למיחש משום ש"ס ע"כ. וזה פי' דברי הש"ע צסי"ז מ"ש צצצרא הד' ודברים שאין צהם סמך מלאכה עושין אפי' אין בו ס"א ע"כ. והיינו דברים שאין צהם משום עובדין דחול. והנה צס"ק כ"ב כתבאר דעת הרמב"ם ז"ל וסייעתו דאף צחלה כל גופו לא החירו שבות כדרכו ואפילו אין בו רק שלא יעשה כדרך שהוא עושה צחול. ולכן אין טורפין יין ושמן לחולה והיא הצצרא הג' שהסכים לזה המח' צסי"ז. וכאן הביא דעת הרמב"ם ז"ל צסתם דמשמע מניה דאף צמנטער מותר עובדין דחול. וע"כ אס נראה להשוות זה צ"ל דהיכי דאיכא למיגזר משום ש"ס אף דלדעת הרמב"ם ז"ל וסייעתו לא גזרו צחולה שאין צ"ס משום ש"ס רק צמיחוש ולא צחלה כל גופו כמשנ"ת מ"מ היכי דאיכא עובדא דחול אסור. אזל דברים שאין עושין צסממנים דליכא למיגזר כלל משום ש"ס אף שיש בו משום עובדא דחול שרי אף צמנטער. וכצ"ל לדעת המ"מ אי נימא דס"ל דצמנטער לא גזרו משום ש"ס עמ"ש סס"ק כ"א. וא"כ מאי הוצרך הכא הרמב"ם ז"ל לומר שדברים אלו אין עושין צסממנים אע"כ דאף דלא גזרו משום ש"ס היינו היכי דליכא משו' עובדין דחול. אזל היכי דאיכא משום עובדא דחול אף דצמנטער מותר עובדא דחול מ"מ היכי דאיכא ג"כ גזירה דש"ס אסור ודו"ק.

ועב"פ מצואר דהנך כולהו אף צלא נחלה כל גופו מותרין כמ"ש הצ"י. ואף שכתב דלדעת המ"מ היינו דוקא צנחלה כל גופו אין זה מוכרח ועי' ח"מ. וכ"מ מלשון הרמב"ם ז"ל דביש לו נער סגי.

(סעיף מד) עג רוח ציין. כתב החו"ש ס"ק ע"ד כיון דעכשי' המנהג לאסור רחי' עמ"א סי' שכ"ו סק"ח א"כ מוכחא מילתא דלרפואה עמיד ואסור ע"כ. ואפשר לו' כיון דמותר לטבול לקריו לא מוכחא מילתא וגם נוהגין לטבול צשבת שחרית

הַלְכוּת שַׁבַּת סִימָן רַצַּו שׁ שׂא

ע.ז. באר הגוֹזֵה

סוֹכֵב כָּל מוֹצָאֵי שַׁבַּת כָּל הַבָּאוֹת, וּמִי שְׁפֹגַע בּוֹ וַיִּשְׁתֶּה מִמֶּנּוּ יִתְרַפֵּא מִכָּל תַּחְלוּאָיו (כל ב.ו). וְלֹא רְאִיתִי לְמִנְהַג זֶה. וְעַיִן לְעִיל סִימָן רַסֵּג מִי שְׁמוּסִיף מַחֵל עַל הַקֶּדֶשׁ אִם מֵתָר לֹאמֹר לְאַחַר שֶׁהִבְדִּיל לְעִשׂוֹת לוֹ מִלְּאֻכָּה:

שׁ שֵׁיִסְדֵּר שֶׁלְּחֵנוּ בְּמוֹצָאֵי שַׁבַּת. וְבוֹ סֵעִיף אֶחָד:

א. אֶלְעוֹלָם (א) יִסְדֵּר אָדָם⁶ (ב) שֶׁלְּחֵנוּ בְּמוֹצָאֵי שַׁבַּת (ב) כְּדֵי לְלוּוֹת (ג) אֶת הַשַּׁבַּת, אֶפְלוּ אִינוּ צָרִיף אֶלָּא לְכַוֵּיִת:

א שַׁבַּת קִיט.

שׂא בְּאִיזָה כְּלָיִם מֵתָר לְצִאת בְּשַׁבַּת וְאִיזָה מֵהֶם אֶסוּרִים. וְבוֹ נ"א סֵעִיפִים:

א שַׁבַּת קִיג. ב כְּרוֹת

א. א. אִין לְרוּץ בְּשַׁבַּת אֶלָּא אִם כֵּן הוּא לְדַבֵּר מְצוּהָ, כְּגוֹן לְכֵיִת הַכְּנֶסֶת אוֹ פִּיּוּצָא בּוֹ. הַגָּה (ב) וְאֶסוּר

שַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה

(א) שֶׁלְּחֵנוּ. עַיִן בְּאֵר הַיֵּטֵב. וְכַתֵּב בְּמִתְוִיָּק בְּרַכָּה בְּשֵׁם מְהַרְש"א בְּאֵדוּת שַׁבַּת דֵּף קִיט דְּטוֹב לְעִשׂוֹת דְּכָר מִחֻדָּשׁ לְמוֹצָאֵי שַׁבַּת, דְּבִעֵי סְעוּדָה בְּאַפְיֵי נַפְשָׁה וְלֹא מִשִּׁירִים, וְכֵן כְּתֵב הַרְמ"ע בְּאֶלְפִסֵּי זוֹטָא דְר' אַבְרָהָם לְזוּרְזֵי לְכַרְהָ הוּא דְעִבֵּיר, עַיִן פֶּסֶם. וְכַתֵּב בְּשֵׁם תַּלְמִידֵי הָאֲר"י שֶׁהִנְפִּישׁ יְהִיָּה אֵינָה הוֹלֵכֶת לְגַמְרֵי עַד אַחַר סְעוּדַת מוֹצָאֵי שַׁבַּת, לְכֵן אִין רְאוּי לְהִתְעַסֵּק בְּמִלְּאֻכָּה שְׂאֵינָה אֶכַל נֶפֶשׁ עַד אַחַר סְעוּדַת מוֹצָאֵי שַׁבַּת, עַיִן פֶּסֶם, וְגַם כְּתֵב שְׂמִי שְׂאֵי אֶפְשֵׁר לוֹ לְאָכַל פֶּת לְפָחוֹת אֶכַל פֶּת כִּיִּסְנִין, וְכֵן לְלוּוֹת הַשַּׁבַּת וְלִהְשִׁאֵיר בְּרַכָּה בְּסְעוּדוֹת הַל וְיִאִיר לְהֶם קֻשְׁתַּת שַׁבַּת. וְכַתֵּב בְּשֵׁם מְהַרְמ"מ זְכוּתָא בְּתוֹשְׁבָה סִימָן ל שֶׁקָּבַל בְּשֵׁם הָאֲר"י זְצ"ל שְׂאֶסוּר לֹאמֹר וְדוּי בְּמוֹצָאֵי שַׁבַּת עַד שְׂעִיבֵר חֻצוֹת לְלֵילָה, כִּי עַד חֻצוֹת אֵשׁ קָדְשַׁת שַׁבַּת, עַיִן פֶּסֶם. וְעַיִן בְּאֶלְיָה רַבָּה בְּשֵׁם שְׂלִי"ה, מִי שְׂמַפְסִיק מִכְּעוֹד יוֹם יִטְרִיחַ לְהִכִּין סְעוּדָה זוֹ לְאַחֲרִים, גַּם יִלְמַד דִּינִים וּמְאָמְרִים הַשְּׂכִימִים לְסְעוּדָה זוֹ, עַיִן פֶּסֶם:

דִּינִים וּמְאָמְרִים הַשְּׂכִימִים לְסְעוּדָה זוֹ, עַיִן פֶּסֶם:

מִשְׁנֵה בְּרוּחָה

מְלוּוָה אֶת הַמְּלֻךְ בְּצִאתוֹ מִן הָעִיר. וּמִטַּעַם זֶה נִרְאָה⁷ שֶׁטוֹב לְהִקְדִּימָה כְּדֵי שֶׁתְּהִיָּה סְמוּכָה לְיִצִּיאַת הַשַּׁבַּת, וְאִם אִינוּ תֵּאָב עֲדִין לְאָכַל, אֶלְמַנְכּוֹן עַל כָּל פְּנִים שְׂלֵא יַעֲסֵק בְּמִלְּאֻכָּה בְּקַבְעַ עַד שְׂיִקִּים סְעוּדָה זוֹ. וְעַיִן בְּשַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה דְּמִשְׁמַע דְּאִינוּ כְּדָאֵי בְּכָל גְּזוּנָא לְאַחֲרָה יוֹתֵר מִחֻצוֹת. וְאֶמְרוּ הַקְּדוּמוֹנִים, דְּאֶבְרָ אֶחָד יֵשׁ בְּאֶדָם וְנִסְכּוּי שְׂמוֹ, וְזֶה הָאֶבְרָ נִשְׂאָר קָיָם בְּקָבֵר עַד עַת הַתְּחִיָּה, וְאֶפְלוּ אַחַר שְׂנַרְקָבוּ בּוֹ כָּל הַעֲצָמוֹת, וְזֶה הָאֶבְרָ אִינוּ נִהְנֵה מִשׁוּם אֶכִּילָה, כִּי אִם מִסְעוּדַת מְלוּוָה מִלְּפָה. וְדַע, דְּמִפְּלַ מְקוּם סְעוּדָה זוֹ אֵינָה חוֹבָה עָלָיו כְּמוֹ הַשְּׁלֵשׁ סְעוּדוֹת שֶׁל שַׁבַּת, דְּשֵׁם אֶסְמְכוּהוּ אֶקְרָא⁸ וְזֶה רַק מְצוּהָ בְּעֵלְמָא, וְנִפְקָא מִנָּה⁹ הִיכִי דְאֵי אֶפְשֵׁר לוֹ לְקַיֵּם כְּלָיִם: (ג) אֶת הַשַּׁבַּת. וּמִטַּעַם זֶה יֵשׁ נוֹהֲגִים לְהַרְבּוֹת נִירוֹת בְּמוֹצָאֵי שַׁבַּת יוֹתֵר מִימֵי הַחֹל, וְנוֹהֲגִים גַּם כֵּן לֹאמֹר פִּיּוּטִים וְזִמְרוֹת אַחַר הַבְּדֵלָה [אַחְרוּגִים]:

שׂא א (א) אִין לְרוּץ בְּשַׁבַּת. שְׂנַאֲמֵר וְכַבְדְּתוּ מַעֲשׂוֹת דְּרַכִּיךְ, וְדַרְשׁוּ, שְׂלֵא יְהֵא הַלּוֹכֵךְ בְּשַׁבַּת כְּהַלּוֹכֵךְ בַּחֹל, שְׂדַרְךָ הָאָדָם לְמַהֵר וְלְרוּץ אַחַר עֶסְקוֹ.¹⁰ וְאֶף בַּחֹל אִין לְפִסְעָה פְּסִיעָה גְּסָה, דְּנוֹטְלַת אֶחָד מִחֻמַּשׁ מֵאוֹת מִמְּאֹר עֵינָיו,¹¹ אֶלָּא דְּבִשְׁבַת אֵיכָא נִמְי אֶסוּרָא מִשׁוּם מַעֲשׂוֹת דְּרַכִּיךְ: (ב) וְאֶסוּר וְכוּ'. וְהוּא הַדִּין¹² שְׂאֶסוּר לְקַפֵּץ:

שַׁעֲרֵי הַצִּיּוֹן

מִקְדָּם: 1. וְכֵן שְׂכַתְבִּיתִי מִתְחֵלָה, וְכֵן מִשְׁמַע בְּשַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה: 2. וְטַעַם לָזֶה אֵימָא בְּאֵלְיָה רַבָּה, לְפִי שְׂאֶבְרָ זֶה לֹא קָבַל תְּנָאָה מִעַן הַדְּעַת, דְּאָדָם אֶכְלוּ בְּעֵרֵב שַׁבַּת, וְהוּא אִין לוֹ תְּנָאָה מִמְּאֻכָּל כִּי אִם בְּמוֹצָאֵי שַׁבַּת, לְפִיכֵךְ לֹא נִגְזַר עָלָיו לְהַכְלוֹת אֶפְלוּ עַל יְדֵי הַמִּיתָה: 3. וְכֵן כְּתֵב הַגְּר"ז: 4. וְכֵן הִיכָא דִּישׁ לוֹ בְּשָׂר אוֹ דְּגָיִם וְכִדּוּמָה בְּצִמְצוּם, מוּטָב לְפוֹת כְּתוּן יוֹתֵר אֶת הַשְּׁלֵשׁ סְעוּדוֹת:

שׂא א. א. מְגוֹן אֶבְרָהָם: ב. מִחֻצֵיִת הַשְּׁקֵל בְּשֵׁם הַמְהַרְש"א: ג. רַמְב"ם וְשָׂאֵר פּוֹסְקִים. וְעַיִן בְּרִש"י שַׁבַּת קִיג ע"ב דְּבּוֹר מִתְחֵלֵל מֵתָר, מִשְׁמַע דְּבִקְפִיצָה אִינוּ אֶסוּר לָבֵב הַגּוֹא כִּי אִם בְּשִׁהֲמַת הַמַּיִם רַבָּה שְׂאֵי אֶפְשֵׁר לְעַבֵּר עָלָיו אִם לֹא עַל יְדֵי קְפִיצָה, וּמִמִּילָא הוּא הַדִּין לְרִדֵּן לְכַאוּדָה בְּסִתָּם קְפִיצָה יְהִיָּה מֵתָר, אֶכְל מִשְׂאֵר פּוֹסְקִים לֹא מִשְׁמַע הִכִּי. וְעַיִן בְּבִאוּר הַלְּקָה (אוֹת ב) שְׂכַתְבּוּ דַּאֲפֵשֶׁר דְּגַם רִש"י מוֹדֵה לְאֶסוּר:

בְּאֵר הַיֵּטֵב

וְלֹא פִטוּם הַקְּטָרֶת כְּנוֹדַע מְהַרְש"י ז"ל, רַק אִם יֵשׁ לוֹ דְּרַךְ לְסַע יִאמֵר פְּרִשְׁת וַיִּשְׁלַח. כְּתֵב הַרְשִׁב"א בְּתוֹשְׁבָה, מִה רְאוּ חוֹז"ל שֶׁקָּבְעוּ לְכַרְךָ עַל הָאוֹר בְּמוֹצָאֵי שַׁבַּת מִטַּעַם שֶׁהִיָּה תַּחֲלַל בְּרִיתוֹ, יוֹתֵר מִשְׂאֵר בְּרִיתוֹ, זֶה בְּיוֹם פְּלוּנִי וְזֶה בְּיוֹם פְּלוּנִי, תְּשׁוּבָה, לְפִי שְׂנַאֲסֵר בְּשַׁבַּת וּבְמוֹצָאֵי שַׁבַּת חוֹזֵר לְהִתְרוֹ, כְּאֵלוּ נִתְחַדָּשׁ, וּמִשׁוּם כֵּךְ מְכַרְכִּין עָלָיו בְּיוֹם כְּפֹר, מִפְּנֵי שְׂבִיּוֹם נֶאֱסֵר וְעַתָּה נַעֲשֶׂה הֵתָר:

6. שֶׁלְּחֵנוּ. פְּרוּשׁ, בְּפָרִיסַת מְפָה עַל הַשְּׁלֶחָן וְשָׂאֵר מִינֵים הַנוֹהֲגִים אֶצְלוּ בְּעִרְכַּת הַשְּׁלֶחָן מִשׁוּם כְּבוֹד שַׁבַּת, וְהַזְמִירוֹת יִזְמֵר אַחַר הַבְּדֵלָה, עַיִן ט"ו. וְיִהְיֶה לְאָכַל מִין מְאָקֵל שְׂתֵּאָב עָלָיו יוֹתֵר אֶף שֶׁהוּא בִּיקָר. וּבְזִמְנָנוּ שְׂמַאֲחִרִין כָּל כֵּךְ בְּסְעוּדָה שְׁלִישִׁית שְׂאִין יְכוּלִים לְאָכַל בְּמוֹצָאֵי שַׁבַּת, יְכוּלִין לְקַמְהָ בְּפִירוֹת, מְגוֹן אֶבְרָהָם. וְכֵן כְּתֵב, שְׂמַעֲתִי שְׂאִם מִמִּשִׁיף הַסְּעוּדָה שְׁלִישִׁית עַד לְאַחַר חֲשֻׁכָה אִין צָרִיף לְאָכַל עוֹד סְעוּדָה רְבִיעִית בְּמוֹצָאֵי שַׁבַּת:

נֶפֶשׁ¹³ יַעֲשֶׂה כְּמוֹ שֶׁפָּתַח בְּדְרָכֵי מִשֶׁה בְּשֵׁם אוֹר זְרוּעַ, וְכֵן אֵימָא בְּזֵהר (פְּרִשְׁת בְּמַדְבָּר) שְׂלֵא לְהַדְלִיק נֵר עַד אַחַר סֹדֵר קִנְיָה, אֶכְל חֲזוֹן הַכְּנֶסֶת מֵתָר לְהַדְלִיק נֵר אַחַר שֶׁהִבְדִּיל בְּתַפְלָה אוֹ אֶמְר בְּרוּךְ הַמְּבַדִּיל בֵּין קֶדֶשׁ לְחֹל,¹⁴ מִשׁוּם כְּבוֹד הַצְּבוּר שִׁישׁוּבִין בְּחֻשְׁךָ. וְטַלְטוּל הַנֵּר שְׂרִי לְכַלִּי עֵלְמָא [מְגוֹן אֶבְרָהָם]. וְלִהְיֵא יִין בְּיוֹם טוֹב שְׂנִי¹⁵ אַחַר שֶׁחֲשֻׁכָה, אֶף שְׂלֵא תַּחֲלַל עֲדִין וְגַם לֹא קֶדֶשׁ אֶפְלוּ הִכִּי שְׂרִי, דְּהֵא אִין בְּזֵה מִשׁוּם מִלְּאֻכָּה רַק מִשׁוּם הַכְּנָה מִיּוֹם טוֹב לְחַבְרוֹ, וְכֵן שְׂנַתְקַדָּשׁ הַיּוֹם שְׂרִי. מְהַרְש"ל¹⁶ הִיָּה מְקַפֵּל הַטְּלִית שְׁלוֹ בְּכָל מוֹצָאֵי שַׁבַּת כְּדֵי לְהִתְעַסֵּק בְּמַצְוָה מִיָּד:

שׂא א (א) יִסְדֵּר אָדָם שֶׁלְּחֵנוּ וְכוּ'. הִינּוּ,¹⁷ לְפָרַס מְפָה עַל שֶׁלְּחֵנוּ דְּרַךְ כְּבוֹד, וְכֵן שָׂאֵר דְּבָרִים הַנוֹהֲגִים אֶצְלוּ בְּעִרְכַּת הַשְּׁלֶחָן, אֶכְל אִינוּ מִחֻיָּב לְבַשֵּׁל תְּבַשְׂלִין וְלִהְכִּין יוֹתֵר מִמָּה שְׂצָרִיף לְאָכַל. וּמִשְׁמַע בְּגִמְרָא דִּיקְבַע סְעוּדָה זוֹ עַל הַפֶּת לְכַתְחֵלָה, כְּמוֹ בְּשָׂאֵר סְעוּדוֹת שֶׁל שַׁבַּת,¹⁸ וְגַם מִשְׁמַע דְּטוֹב לְכַתְחֵלָה לְהִדֵּר אוֹתָהּ בְּבִשְׂר אוֹ בְּשָׂאֵר תְּבַשְׂלִין אִם יֵשׁ לוֹ, וְאִם אִין לוֹ, אוֹ שְׂחוּשֵׁשׁ לְאֶכִּילָה גְּסָה, כְּגוֹן בְּקִיץ שְׂמַאֲחִרִין בְּזִמְנָנוּ לְאָכַל הַסְּעוּדָה שְׁלִישִׁית סְמוּךְ לְעֵרֵב, יְקִימָה בְּמַזּוֹנוֹת אוֹ עַל כָּל פְּנִים בְּפִירוֹת: (ב) כְּדֵי לְלוּוֹת וְכוּ'. דְּכַשֵּׁם שְׂצָרִיף לְכַבֵּד הַשַּׁבַּת בְּכִנְיֻסְתָּהּ כֵּן צָרִיף לְכַבְּדָהּ בְּיִצִּיאָתָה,¹⁹ כְּשֵׁם שְׂאָדָם

לפסע (ג) יותר מ'מאמה בפסיעה אחת (ד) אם אפשר לו בפחות (אור זרוע והגהות אשרי פרק מי שהוציאוהו): **ב. ג' בחוריים המתענגים בקפיצתם ומרוצתם, (ה) מתר, (ו) וכן לראות [א*] כל דבר שמתענגים בו (ז) (וכן מתר לט"ל, בית יוסף): ג.** והיה הולך והגיע לאמת המים, יכול (ח) לדלגו ולקפץ עליה [א*] אפלו אם היא רחבה שאינו יכול להניח רגלו ראשונה קדם שיעקר שניה, ומוטב שידלג (ט) ממה שיקפיצה, מפני שפרובה בהלוף. ואסור לעבר בה, שלא יבא לידי סחיטה: ד. והיה הולך לדבר מצוה, כגון [א*] להקביל (י) פני רבו (יא) או פני מי שגדול ממנו בחכמה, [א*] יכול לעבר בה, ובכלבד שיעשה שנוי, כגון שלא יוציא ידו מתחת שפת חלוקו, יכדי שיזכר ולא יבא לידי סחיטה (ועין לקמן סימן תרי"ג סעיף ה (יב) ובסעיף ח בהג"ה). ואסור לעבר בסנדלו, דמיון דאינו יכול להדקו לקשרו יפה חישנין דלמא נפל ואתי לאתויי, אכל במנעלו מתר: ה. ההולך לדבר מצוה מתר לעבר במים אף בחורה, (יג) כדי שלא תהא מכשילו לעתיד לבא: ו. ההולך (יד) לשמר פרותיו, מתר לו (טו) לעבר במים בהליכה אכל לא בחורה: ז. [א*] (טז) ככל היוצא בדבר שאינו תכשיט (יז) ואינו דרך

ג טור בשם ספר המצות ד שבת ק"ג. ה יומא ע"ו. ו לפרוש הרא"ש והר"ן. ז שם בגמרא. ח שם. ט שם. י טור בסיון תרי"ג. כ לשון הרמב"ם בפרק יט מהלכות שבת מתוך דברי הגמרא פרק י דשבת.

שני תשובה

(א) ואינו דרך מלבוש. וכתב ברבי יוסף בשם מהר"י מולכו דלא חשיבון דרך מלבוש אלא מה שדרך ללבוש בחל. וכתב ללשון קצת מקומות שלא נראה משם כן, עין שם. ועין לקמן סעיף יד בעטרת וקנים שאסור לצאת במטפחת קטורה סביב הרגל בחשכם כי זה דרך מלבוש כמו הורו"ז בפניני"ל כ"ו:

נמי קצת מצוה הוא, עין סימן רמח:

באר היטב

6. מאמה. פרוש, שיהא חצי אמה בין רגל לרגל וכף הרגל הוא גם כן חצי אמה, עין מגן אברהם: 7. מתר. אפלו לכתחילה, כגון אברהם: 8. לט"ל. אפלו כונתו להתחמם, אכל לרוץ אסור אם עושה לרפואה, כגון אברהם: 7. רבו. ואיש ואשה שרין בזה. ואם הרב צריך להתלמיד שרי גם כן, ט"ז: 8. לשמרו. דשמירת ממנו עין סימן רמח:

באר הַלְכוּת

שא ב [א*] כל דבר שמתענגים בו. עין במשנה ברורה, וכן פרשו הרבה אחרונים. והנה בטור מסכים: ומתר לראות, ועין בבית יוסף שכתב דהני שתי תבות מתר הוא, ומשום הכי השמיט בשלחן ערוך אלו התבות. ובספר חמד משה מישבו דהכי קאמר, דוקא דבר שמתענג בו ומתר לראות, לאפוקי דבר האסור לראות, כגון לילך לבתי תרשיאות וכהאי גוונא, אסור גם בשבת לילך ולראות, דבדואי לא התר דבר אסור משום ענג שבת: **ג [א*] אפלו היא רחבה.** מלשון זה משמע דכל שכן אם האמת המים הוא קצר דשרי לקפץ, ולא ידענא טעמו דהא בסעיף ב כתב בקפיצה אסור, ואולי דבאמת המים, כיון שיכול לפעמים לפל בחוד האמה, התירו לקפץ עליו ככל גוני, ודמי זה למה דאמר בגמרא במסקנא כיון דלא אפשר שפיר דמי, דלזהו בכלל לא אפשר הוא:

ד [א*] להקביל פני רבו וכו'. עין במגן אברהם שמחלק בין רגל לשבת, דבשבת רק מצוה וברגל חייבא. והוא דחק גדול להמעיין בהש"ס, ועין בסיומן תקנה. אכן בפרוש רבנו חננאל שלפנינו בראש השנה ט"ז מבאר שם להדיא דגוס שם בגמרא, אי מרחקי אינו מחיב כי אם ברגל, ואי מקרבי מחיב אפלו בחדי שבת, עין שם, ועוד יותר מבאר שם בריטב"א שכתב דרי יצחק תפס קצה האחרון, וקצת הקבלה הוא כפי קרובו לרבו, כי אם הוא בעיר, חיב לראותו ככל יום ולו סגי בלאו הכי, ואם הוא חוץ לעיר במקום קרוב, פעם אחת בשבוע או בחדש, וזהו הענין בשונמית, ואם הוא במקום רחוק יש לו לראותו פעם אחת ברגל על כל פנים, עין שם שהאר"י:

[א*] **יכול לעבר בה.** הינו, אפלו קשהו לכוש, ואפלו הוא עד צנארו במים [גמרא שם]. ודוקא היכא דלא רדפי מיא. גם זה שם:

ז [א*] **כל היוצא וכו'.** כללי דיני הוצאה מסימן זה ומסימן שג הוא זה,

משנה ברורה (ג) יותר מאמה. פרוש, שיהא חצי אמה בין רגל לרגל, וכף רגל אחת הוא גם כן חצי אמה, וזהו באדם בינוני ששעור פסיעה בינונית שלו הוא אמה, ואדם הגדול ביותר, כפי שעור פסיעה שלו: (ד) אם אפשר וכו'. דבאי אפשר, מבאר בסעיף ג דשרי: • ב (ה) מתר. אפלו לכתחילה, שזהו ענג שלהם: (ו) וכן לראות. פרוש, שכל אדם מתר לרוץ כדי לראות דבר שמתענג בו: (ז) וכן מתר לט"ל. אפלו אם כונתו להתעמל ולהתחמם משום רפואה, מפל מקום שרי, כיון דלא מוכתא מלתא שעושה כן לרפואה, אכל אסור לרוץ כדי שיתחמם לרפואה, כיון דמוכתא מלתא, ואסור משום שחיקת סממנין. ויש מחמירין אפלו בטייל אם כונתו להתעמל לרפואה: • ג (ח) לדלגו ולקפץ. דלוגו מקרי שמפסיק רגליו ברחבה, וקפיצה הוא היכי שקופץ שתי רגליו בבת אחת: (ט) ממה שיקפיצה. והיכי דאי אפשר בדלוג וקפיצה, מתר לו להקיף, אכל לעבר בה אסור, דיש בזה חשש סחיטה, ולא התירו לו אם לא בגונא דסעיף ד וסעיף ו: ד (י) פני רבו. והוא הינו פני אביו [גמרא]. ועין במגן אברהם שכתב, דאיש ואשה שרין במצות הקבלת פנים, ונראה דאשה הינו דוקא ברשות בעלה: (יא) או פני מי שגדול. לאפוקי הרב אצל תלמידו, דאסור. ואם הוא תלמיד שצריך לו רבו באיזה דברים, הן מצד חידויו ותרופותו, הן מצד שיש לו שמועות מגדולים אחרים, כתב הש"ס דמתר לו לעבר בנהר, דעל כל פנים גדול ממנו באיזה דברים, ובספר תוספת שבת אסר בזה. ואם הרב מסתפק באיזה דבר והולך לשאל את תלמידו שידע בזה, מסתבר בזה כהש"ס, דלא גרע מלשא דבר מצוה: (יב) ובסעיף ח בהג"ה. הינו, דשם מבאר דאפלו אם איכא דרפא אחרינא להקיף, מוטב יותר לעבר במים מלהרבות בהלוף, כיון דהוא עובר לרבו מצוה, אכל האחרונים הסכימו שם דכיון דיכול להקיף, טוב יותר להקיף מלעבר במים: ה (יג) כדי שלא תהא מכשילו. שפעם אחרת לא ילכו לדבר מצוה, כיון שלא התירו לו לחזור [ש"ס]: ו (יד) לשמר פרותיו. דשמירת ממנו נמי הוי קצת מצוה, ומפל מקום לא התירו בחורה, דאינו דבר מצוה כל כף, ומשום שלא תהא מכשילו לעתיד לבא לא שוף בזה, דמאי אכפת לן אם ימנע ולא יחוס על ממנו, ויגם בודאי לא ימנע מללכת לשמר, דאדם בהול על ממנו: (טו) לעבר במים. ובכלבד ש' שלא יוציא ידיו וכו', כדלעיל בסעיף ד: ז (טז) כל היוצא וכו'. עין בבאר הַלְכוּת (אות ה) מה שכתבנו קצת בפתיחה לסימן זה וסימן שג: (יז) ואינו דרך מלבוש. דאלו

שער הצינון

ממנו אברהם משמע קצת דשרי, אכן בש"ס איתא בהדיא לאסור, ואף דעמנו משום דריצה גופא לא חשיבא עדין תענוג, ואם כן לפי מה דסוברים הרבה אחרונים בזה דלא כהש"ס, מפילא שרי גם בזה, כיון דהריצה הוא לצורך אכילה שהיא ענג שבת, מפל מקום אינו מבני להתר, דאפשר דמה שהיא עושה פעולות כדי שיהא תאב לאכל הוא בכלל לרפואה: ג י. תגרא: יא. אלהי רבה ושאר אחרונים: ד יב. דהלא פני אביו דומה לפני רבו, ולא עדיף מצות קבלת פנים משאר עניני כבוד דאשה פטורה כשיש לה בעל: יג. מהרש"ל וי"ח שם בסיומן תריג והש"ס ומגן אברהם שם במסקנתו: א יד. מגן אברהם, ובתוספות ישנים ביומא עז ע"ב כתבו דמשום הפסד ממנו לא גזרו משום סחיטה: טו. ט"ז: טז. גמרא:

ד. מגן אברהם: ה. פשוט, ונראה דזה כונת הש"ס כמה שאמר בשבת ק"ג אם יכול להניח את רגלו, ולא קאמר סתמא, שעור אמת המים הוא דוקא חצי אמה כשעור בין רגל לרגל, אלא דבאמת תלוי בכל אחר לפי רגל שלו, ובאדם גדול השעור דיוכל לתניח את רגלו וכו' הוא יותר מאמה: • ו. מגן אברהם: ז. ב"ח ואלהי רבה וחמר משה ומאמר מרדכי, דלא כהש"ס, וכן משמע מבאר מהר"א. ויע, דפרושו של מגן אברהם דחזוהו בספר חמד משה ובספר מאמר מרדכי והפרי מגדים נדחק מאד בישובו: ח. מגן אברהם ותוספת שבת, ובכבוש משמע קצת שמתיר בזה, ולשון התוספתא שהובא בבית יוסף משמע כהמגן אברהם: ט. אלהי רבה, שמעוד כהליבוש, אף דאיתו מהתוספתא אינה מוכרחת להמעיין, אגמם ברמב"ם פרק כה מהלכות שבת תלכה כח משמע קצת כונה. ואם רין וכוונתו כדי שיהיה תאב לאכל,

תרנוב: ו. שרין (נומי) של המנסים.

• יב. שא"ל. האם מותר להתעמל בשבת.

תשובה. התעמלות כדי להזיע אסורה, והתעמלות שאינו מתכוין להזיע בה, אף שמתעמל על ידי כלים, כגון קפיצים ומשקלות וכדומה, מותר. וכן מותר לרוץ אם כוונתו לשמור על כושר גופני ואינו מתכוין להזיע בריצה זו. וכן מותר בשבת להתרפאות בעיסוק (פיזיותרפיה) כשאין כוונתו להזיע.

יג. שא"ל. אדם שיש לו חום גבוה, האם נחשב חולה שיש בו סכנה שמותר לחלל עליו את השבת.

תשובה. אדם שיש לו שלושים ותשע מעלות חום או יותר ולא ידועה הסיבה לכך, נחשב חולה שיש בו סכנה, ומותר לחלל עליו את השבת, עד שיבוא רופא ויקבע את מצבו. ומותר למדוד בכל אופן לחולה חום במד-חום כדי לדעת כמה חום יש לו.

יד. שא"ל. האם מותר להרטיב בשבת בגד במים כדי ליתנו על מצחו של אדם שיש לו חום.

חום מותר לכל חולה, ואף כשאין סכנה, וכמבואר בשו"ע סימן ש"ו סעיף ז' שמדידה של רפואה הוי כמדידה של מצוה שמותרת בשבת. וגזירת שחיקת סממנים אין כאן, שגזירה זו שייכת רק ברפואה שיש בה ממש, כגון משקה או אוכל, כמ"ש בא"ר שם, וכן הביא במ"ב שם ס"ק ל"ו. (ומשום כך מותר למדוד לכל חולה לחץ דם בשבת. וכן נשים הרוצות להתעבר מותרות למדוד חום כדי לקבוע זמן הביוץ. דהוי מדידה לצורך מצוה, שג"כ מותרת בשבת כמבואר בשו"ע שם). וכן מותר להוריד את הכספית לצורך מדידת חום. ובמקום הצורך מותר אף להטביל את המד-חום במשחה, אבל יזהר שלא ימרחנה. וכל זה במדידה במד-חום המצוי כיום (ע"י כספית), שאין בו איסור מלבד מדידה, וגם אין לחוש מצד חימום הכספית, שהרי אין היא מגיעה לחום שהיד סולדת בו, וגם לא חשיב בישול באור, אלא הוי כבישול בחמה דשרי כיון שאין דרך בכך, כמבואר בשבת ל"ט ע"א ע"ש. אבל במד-חום שהוא כעין רצועה שמניחים אותו על מצחו של החולה ומופיעים שם אותיות, יש לחוש משום כותב, ואין להשתמש בו בשבת, וכל שכן במד-חום דיגיטלי הפועל ע"י סוללות, ודאי שאין להשתמש בו בשבת.

יד. בשו"ע סימן ש"ב סעיף ט' כתב, בגד שיש עליו ליכלוך אסור אפילו לשכשכו (פירוש ליתן עליו מים), שזהו כיבוסו. וכתב שם הרמ"א, ובגד שאין עליו ליכלוך, מותר לתת עליו מים מועטים ולא מרובים, שמא יסחוט, ויש אוסרים בכל ענין. והוא

במ"ב שם ס"ק ל"ו, דלא שייך כאן גזירת שחיקת סממנים שאסרו משום גזירה זו רפואה בשבת, כיון שהגזירה אינה אלא ברפואה שיש בה ממש כגון משקה או מאכל, וא"כ ה"ה שמותר לעשות מסג', שזו רפואה שאין בה משקה או מאכל. ומ"מ אם הוא מתכוין להזיע ע"י כך אסור, כמבואר בשו"ע סימן שכ"ח סעיף מ"ב שהתעמלות במקום שמתכוין להזיע בה אסור, והטעם הוא, שכיון שרגילים להזיע ע"י סממנים, חיישינן שיעשה רפואה אחרת להזיע בה, וכמ"ש במ"ב שם.

• יב. בשו"ע סימן שכ"ח סעיף מ"ב כתב, אין מתעמלין, היינו שדורס על הגוף בכח כדי שייגע ויזיע. משמע מלשון השו"ע שהתעמלות אסורה רק במקום שמתכוין להזיע על ידה, וראה בזה בא"ר שם ס"ק מ"ח, ובבאה"ל שם ד"ה כדי. והטעם בזה, שכיון שרגילות להזיע ע"י רפואה, גזרו חכמים על כל דבר שמביא לידי זיעה, וכן כתב במ"ב שם ס"ק ק"ל ע"ש. אבל בהתעמלות שאינו מתכוין להזיע אין בזה איסור. ומטעם זה מותר גם לרוץ כדי לשמור על כושר גופני אם אינו מתכוין להזיע ע"י הריצה, ואף שבכ"י בסימן ש"א כתב שאסור לרוץ כדי להתחמם, וראה גם במ"ב שם ס"ק ז', זהו דוקא בריצה שמזיע ומתחמם בה, אבל לרוץ לשם התעמלות מותר. וה"ה שמותר ג"כ ריפוי בעיסוק אם אין כוונתו להזיע.

יג. פשוט שמשלושים ותשע מעלות יש חשש סכנה כל זמן שלא בא רופא לקבוע את מצבו. ולמדוד

חומ"ט - דיני רפואה בשבת **שני** רכא

מו. בשו"ע [תיח] כתב, מותר לאכול שרפים מתוקים ולגמוע ביצה חיה כדי (מט) להנעים הקול:

מח. עוד כתב בשו"ע [תיט], אין עושין אפיקטווין [פי] הערוך אפיק טפי זון בלומר להוציא עודף המזון] דהיינו גרמת קיא אפילו בחול משום הפסד אוכלים. ואם מצטער מרוב מאכל בחול מותר אפילו בסם, ובשבת אסור בסם (ג) ומותר ביד:

מז. בשו"ע [תכב] כתב, החושש במעיו מותר ליתן עליהם כוס שעירו ממנו חמין אע"פ שעדיין יש בו הבל:

נ. עוד כתב בשו"ע [תכג], מי (נא) שנשתכר שרפואתו לסוך כפות ידיו ורגליו בשמן (ומלח) מותר לסוכם בשבת:

נא. כתב בשו"ע [תכד] אין מתעמלין היינו (נב) שדורס על הגוף בכח כדי שייגע ויזיע. ואסור לדחוק בריסו של תינוק כדי להוציא הרעי:

נב. עוד כתב בשו"ע [תכה] מותר לכפות כוס חם על הטבור ולהעלותו, ולהעלות אזנים (גידי האזנים פעמים שיורדים למטה ומתפרקים הלחיים)

חומ"ט שני

ע"י סממנין, אצל התעמלות שלנו שהוא חילון עצמות אפשר דמותר. אמנם ממש"כ צמ"צ צסס הש"ג להסתפק צשפשוף שעושים לחולים לצטל עייפותם, אפשר דזה דומה להתעמלות שלנו, ולפי"ז יהיה אסור.

פרטי הדינים בזה:

א. התעמלות כדי שיגע ויזיע אסור לעשות צשצת.

ב. התעמלות שלנו שהיא לחילון עצמות ולא כדי שיגע ויזיע, אפשר דאסור דדמי לצשפשוף שעושים ליגעי כח.

ג. אמנם התעמלות שעושים ע"י מכשירים ומשקלות אסור משום עוצדא דחול.

ד. "פזיותרפיה" שעושים למי שנצברה ידו ועושים כן להרגיל את ידו לעשיית תזוזות

הנעמת הקול

(מט) להנעים הקול. עמש"כ לעיל צסי שכ"ח [תכ]. והטעם הוא משום דהוא להנעים הקול, אצל אס עושה כן מחמת שיש לו צרידות חזקה שנוצט ממחלה צגרון מיקרי חולי שמותר לו ליקח רפואה צשצת. (ג) ומותר ביד. עמש"כ לעיל צסי שכ"ח סעיף צ' [תכא].

(נא) שנשתכר. עמש"כ לעיל סי' שכ"ח סעיף צ' עמ' קנ"צ.

(נב) שדורס על הגוף. עמש"כ לעיל צסי שכ"ח סעיף צ' [תכו].

יש לדון אס מותר להתעמל צמה שאנו קוראים היום התעמלות, דדין זה דאין מתעמלין היינו כדי "שייגע ויזיע" וכמ"ס המ"צ דכיון שפעמים מציאים הזיעה לחולה

שער הציון

[תיח] סי' שכ"ח סעיף ל"ח: [תיט] שס סעיף ל"ט: [תכ] עמ' קנ"צ: [תכא] עמ' קנ"ג: [תכב] סי' שכ"ח סעיף מ': [תכג] שס סעיף מ"א: [תכד] סי' שכ"ח סעיף מ"ב: [תכה] שס סעיף מ"ג: [תכו] עמ' קנ"א:

תרופות אלא באופנים שהותרה נטילת תרופות לאדם הסובל ממיחושים^{ר"ב}.

[ב]. אם מחמת החולשה נפלה למשכב או שחלה כל גופה דינה כחולה שאין בו סכנה ומותר לה ליקח תרופות כמבואר לעיל סעיף קכ"ב.

כדורים להרזייה

קנח. נראה שמותר ליטול בשבת כדורים להרזייה או לדיכוי התאבון, והטעם משום שאין זה בגדר טיפול בחולי.

• התעמלות בשבת

- קנט. אין לעשות תרגילי התעמלות בשבת, וראה הערה רכ"א.

רכ. אם צריכה ליקח תרופות באופן רצוף דינה לכאורה כאדם הצריך לקחת תרופות כמה ימים רצופים דשרי, כמבואר לעיל סעיף קכ"ד, אמנם אם אפשר לה ליקח את התרופות קודם כניסת השבת ולאחר יציאת השבת תעשה כן ונפעמים שאף אם מדלגת פעם אחת אין בזה נזק, ותתייעץ עם רופא ותשאל לחכם].

אשה שיש לה היתר ממורה הוראה מובהק ליטול כדורים למניעת הריון מותרת לעשות כן אף בשבת, והטעם דאין זה בגדר טיפול בחולי כלל, וכ"כ בשו"ת אג"מ אה"ע ח"ד סי' ס"ז. כמו כן מותר לקחת כדורים ושאר תרופות ע"מ להכנס להריון, כמבואר לעיל סעיף קל"ו בשם שו"ת מנחת יצחק ח"א סי' ק"ח דבמקום מצוה לא גזרו על שבות דשחיקת סממנין. ועוד דבדר"כ צריכים ליטול תרופות אלו מספר ימים רצופים ושבת מכללם וכה"ג לא נאסר ליטול תרופות וכמבואר לעיל סעיף קכ"ד נומטעם זה מותר ליקח כדורים לסידור המחזור, וכ"כ בספר חוט שני ח"ד עמ' קנ"ב. וכן מותר לכלה ליקח כדורים לסידור ראייתה].

• רכא. במשנה שבת דף קמז. איתא דאין מתעמלין בשבת, ונחלקו הראשונים בטעם האיסור, רש"י שבת דף קמז. ד"ה אבל וד"ה ולא מבאר דהתעמלות היינו שפשוף הגוף בכח וטעם האיסור הוא משום עובדין דחול, והרמב"ם פכ"ח מבאר דענין ההתעמלות הוא שעושה פעולות כדי לייגע את עצמו עד שיזיע, כגון שמהלך עד שמזיע או שדורסין על גופו בכח עד שיזיע, ולשיטתו טעם האיסור הוא משום דהוי מעשה רפואה ויש לגזור בו משום שחיקת סממנים, וכתב המשנ"ב סי' שכ"ח ס"ק ק"ל שהטעם שיש בזה איסור רפואה הוא משום שלפעמים משתמשים בסממנין על מנת להביא זיעה לחולה ולכן גזרו שלא להביא זיעה אף על ידי פעולות אחרות שאינן נעשות בסממנין כגון התעמלות, והשו"ע סי' שכ"ח סמ"ב העתיק את שיטת הרמב"ם, ועיי"ש בכה"ל שהביא מהאר"ר שעיקר כהרמב"ם. והנה בימינו אין מטרת המתעמלים להגיע לזיעה וא"כ אין בזה לכאורה איסור משום מעשה רפואה, ומ"מ נראה שאין לעשות תרגילי התעמלות אם מכוין להבריא את גופו ולחזק את מזגו, דגם זה חשיב כמעשה רפואה, שהרי גם התעמלות הנעשית ע"מ שייגע ויזיע עניינה להבריא הגוף ולחזקו, וא"כ לא קילא התעמלות המקובלת בימינו מההתעמלות המביאה לידי זיעה. ואף את"ל דהתועלת שיש

עשיית התעמלות כדי להקל על מיחוישים - פיזיותרפיה

קס. הנצרך לעשות תרגילי התעמלות או פיזיותרפיה על מנת להקל מעצמו מיחוישים מסויימים, דינו כמבואר בסעיף קל"ה שאם יש טיפול תרופתי לאותם כאבים הרי זה אסור משום גזירת שחיקת סממנין אף כשעושה טיפול אחר ואינו נוטל את התרופה. אמנם אם לצורך הריפוי צריך לעשות את התרגילים האלו לתקופה ממושכת, וצריך לעשותם גם בשבת^{רכ"ב} ואם לא יעשה אותם בשבת ייפגע הטיפול, מותר לעשותם בשבת, וכמבואר לעיל סעיף קכ"ד. וכן הדין בתרגילי פיזיותרפיה שמטרתם לחזק שרירים רפויים וכיוצא^{רכ"ג}.

ריצה והליכה בשבת לצורך רפואה ובריאות

- קסא. אסור לרוץ בשבת לצורך בריאות, ולענין הליכה למטרת בריאות או רפואה ראה הערה^{רכ"ד}.

מהתעמלות המקובלת בימינו א"א לעשותה בסממנים ואין בה גזירת שחיקת סממנין כמבואר בשו"ע סעיף מ"ג, מ"מ אין להתירה שלא במקום צער מטעם דהוי כעובדין דחול, כמבואר במג"א ס"ק מ"ח ובמשנ"ב ס"ק קל"ו, וגם יש בזה זילותא דשבתא. [אמנם היינו דוקא כאשר ניכר שקובע את עצמו להתעסק בהתעמלות, אך אם עושה קצת תנועות בידיו וברגליו כדי להתעורר או להתאושש אין זה בכלל עובדין דחול]. ועוד דלא עדיף ממה שמביא המשנ"ב סי' ש"א ס"ק ז' דאסור לרוץ למטרת רפואה, ואף לגבי הליכה למטרה זו הביא שם המשנ"ב מחלוקת הפוסקים וכדלהלן הערה רכ"ד, וכ"ש שאין להתעמל למטרת רפואה או לחזק מזוגו. ומה שכתב הבה"ל הנ"ל דהעיקר כהרמב"ם היינו לאפוקי מהא דאיתא בסי' שכ"ז ס"ב כאשר משפשיף גופו להנאתו, דלרש"י אסור משום עובדין דחול, ובזה נקט הבה"ל דלהלכה יש להקל בזה, אבל במשפשיף גופו לצורך בריאות ה"ז אסור אם מוכחא מילתא. [והגרש"ז אויערבאך זצ"ל מובא בשש"כ פט"ז הערה צ"ט נקט דאם נהנה מהתעמלות עצמה י"ל דשרי, ודימה זאת לסי' ש"א ס"ה שהתירו לבחורים המתענגים בקפיצתם וריצתם לרוץ ולקפוץ].

רכב. וכגון שצריך לעשותם כמה פעמים ביום, דאם לא כן יכול לעשותם קודם כניסת השבת ואחר יציאת השבת וא"צ לעשותם בשבת.

רכג. תרגילי פיזיותרפיה הנעשים לצורך חיזוק שרירים רפויים אין בהם גזירת שחיקת סממנים משום שזהו טיפול שא"א לעשותו בסממנים, אמנם יש לדון אם יש בהם איסור משום עובדין דחול, וכדלעיל סעיף קל"ה, אך נראה שאם הטיפול הרצוף נצרך לרפואתו, ה"ז כמקום צער שלא אסרו בזה, וכמבואר במשנ"ב ס"ק קל"ו, ועוד דלפעמים הוי כעין סכנת אבר, שבזה התירו אפילו לקיחת תרופות וכ"ש שלא יחשו לעובדין דחול.

- רכד. לענין ריצה למטרת בריאות עיין מש"כ בהערה רכ"א דנראה דאין לעשות תרגילי התעמלות בשבת, דאף שבימינו אין מטרת ההתעמלות כדי להזיע ולא שייך בזה טעמו של הרמב"ם באיסור התעמלות, מ"מ יש לאסור אם עושה זאת למטרת בריאות וחיזוק הגוף, וכמו שאסר המג"א לבריא לעשות מעשה רפואה לחיזוק מזוגו [עיין לעיל סעיף

גרימת הקאה

קסב. אדם שאכל יתר על המידה והדבר גורם לו סבל, מותר לו להביא את עצמו לידי הקאה על ידי תחיבת אצבעו לבית הבליעה, אבל אסור ליטול תרופות על מנת להקיא^{רכה}.

טיפולם שאינם בגדר רפואה

קסג. מותר לעשות פעולות שהן בגדר טיפול באדם, אם אינן פעולות של רפואה, ולכן התירו הפוסקים לסוך את כפות הידיים בשמן על מנת להפיג שכרות^{רכז}. וכן התירו לגמוע ביצה חיה על מנת להנעים את הקול^{רכז}.

קל"ז] ועוד דיש בזה עכ"פ איסור משום עובדין דחול [ולכאור' יש לאסור גם משום שלא יהיה הילוכך בשבת כהילוכך בחול, שהרי אפילו להקיף אמת המים אסרו בגמ' דף קיג: משום דמפיש בהילוכא, אמנם אפשר שאם כוונתו לצורך בריאות לא קיים איסור זה, ועיין מש"כ בהמשך הדברים לענין הליכה].

ולענין הליכה למטרת בריאות או למטרת רפואה, עיין במשנ"ב סי' ש"א ס"ק ז' שהביא שנחלקו בזה המג"א והא"ר, שהמג"א התיר ללכת כדרכו אף במקום שכוונתו לרפואה ממש כדי להתעמל ולהזיע, וכתב מחצית השקל שם שטעמו משום דלא מוכחא מילתא והרי זה כמאכל בריאים המבואר לעיל סעיף קכ"ז, והא"ר החמיר אם כוונתו לרפואה. ועיין בשעה"צ ס"ק ט' שכתב דמהרמב"ם פרק כ"א הלכה כ"ח משמע קצת כהא"ר. ועיי"ש ברמב"ם שכתוב שאסור להתעמל בשבת ובכלל זה שלא ילך כדי שייגע ויזיע, אמנם לכאור' צ"ע דלמה לא יהיה בזה היתר דמעשה בריאים, ואולי י"ל דמיירי שניכר מהליכתו שמהלך באופן שייגע ויזיע ואין זו הליכה כדרכו, וא"כ לכאורה אין להוכיח מהרמב"ם דלא כהמג"א, ולכן נראה מדברי השעה"צ הנ"ל להחמיר שלא לילך למטרת רפואה אם ניכר מהליכתו שאין זו הליכת טיול בעלמא, ובאופן שאין הדבר ניכר מהליכתו לכאורה יש להקל, וצ"ע.

ויל"ע עוד למה התיר המג"א להלך למטרת רפואה, נהי שאין לאוסרו מטעם גזירת שחיקת סממנין משום דלא מוכחא מילתא, מ"מ יאסר מטעם שלא יהיה הילוכך בשבת כהילוכך בחול, וכמו שהבאנו בפרק כ"ב סעיף ל"א-ל"ג, וכדמוכח לכאורה מהגמ' דף קיג: דאסור להקיף אמת המים בשבת משום דמפיש בהילוכא, ואדם זה שאינו מטייל להנאתו רק על מנת להתעמל יאסר, דאין לך מפיש בהילוכא יותר מזה, ואולי י"ל דכיון שעושה לצורך רפואה לא אסרוהו מטעם הילוך של חול.

רכה. שו"ע סי' שכ"ח סל"ט.

רכז. שו"ע סי' שכ"ח סמ"א, וכתב המשנ"ב ס"ק קכ"ז בשם ט"ז וא"ר דטעם ההיתר משום שהפגת שכרות אינה בגדר רפואה. ועיין משנ"ב ס"ק קכ"ז שהתיר לשאוף טבק בנחיריו בין אם עושה זאת להפגת שכרות ובין אם עושה זאת למנוע כאב ראש משום ששאיפת הטבק נעשית גם על ידי בריאים לתענוג.

רכז. שו"ע שם סל"ח, ועיין במרדכי שלמד היתר זה מהא דמותר ללעוס מצטכי משום ריח הפה. אין ליטול תכשיר המכונה "סימפונוס" להקלה על צרידות. ואם אינו צרוד ונוטלו